

gospodarske, obrtniške in narodne.



Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 10. avgusta 1864.

Gospodarske stvari.

Ktero vreme je sadnemu drevju največ škodljivo?

Temu vprašanju ni odgovor lahak. Čeravno poznamo natorne prikazni, ktere so rastlinam več ali manj škodljive, ima vendar natora v svoji zalogi tudi pripomočkov dovolj, po katerih odvrča škodo popolnoma ali jo saj zmanjšuje. Ker pa delavnost žive natore še premalo poznamo, je še veliko veliko, kar nam ni jasno; mnogokrat vidimo, da se ne godi to, kar mislimo, da bi se moralo zgoditi. Tako, na priliko, je dognano, da mraz rastlinam sploh, posebno pa sadnemu drevju, jako jako škoduje, in vendar uči skušnja, da so jabelka v cvetji že večkrat 2 stopinji mraza R. brez vse škode prestale; hruške, češnje, slive, breskve in marelice pa še lože, kakor jablane. Nasproti temu pa je mraz cvetje sadnega drevja že večkrat le pri 1 stopinji posmodil. Navadno škoduje mraz drevju najprej, če solnce koj zjutraj jasno na drevje posije; če je je pa oblačno, se ni bati, da bi mu tako škodoval; če pa na mraz začne sneg iti ali deževati, se ni bati, da bi mraz sadju škodo napravil. In ravno zato, ker solnce škodo mraza povikša, takim drevesom, ki jih solnce koj zjutraj obsije, mraz bolj škoduje, kakor tistim, ki so na osojni strani. Po tem takem tedaj malo mraza sadnemu cvetju samo na sebi ni škodljivo. Ravno tako tudi navadni dež cvetečemu sadju ne škoduje; marveč gorak dež pospešuje ne samo drevesno rast, ampak tudi cvetju pomaga, da le ne dežuje dan na dan v eno mer. Hudi nalivi in plohe pa so jako škodljivi, ker dostikrat cvetje raztepó, cvetni prah iz cvetjišča še pred oplodom izperó. Ker tedaj tak dež večidel o hudi uri in nevihtah nastane, tedaj nevihte poškodovajo cvetje, naj pridejo z dežjem ali sodrgo in točo. Da bi blisk sam cvetju sadnega drevja škodoval, ni verjetno, ker bi po takem mogel blisk tudi cvetju drugih rastlin ravno tako škodovati, kakor sadnemu drevju. Res, da se verjame ali saj da se je verjelo v starodavnih časih, da blisk ajdo posmodi; al kaj se nekđaj ni vse verjelo! Tako so tudi mislili nekđaj, da se gosi ne ponašajo, če nad golimi drevesi grmí, — da, kadar se sadi grah, se mora na spremen lune gledati, in da, kdor sadi grah, ne sme govoriti, sicer golobje ali pa vrabci setev ali pa pridelek snedó — in tacih vraž več.

Sadnemu drevju najslabeje vreme je: suša, ki dolgo trpi, in nenavadna toplota; pohlevni dež, po tem pa lepo vreme in solnce se prileže sadnemu cvetju najbolj.

„Schles. Land. Ztg.“

Naprava dobre malte.

Poglejmo stare poslopja ali na razvaline in posipe starih taborov in gradov. Starodavni spomeniki so, ktere je človeška roka morda že pred 1000 leti ali pa še poprej zidala. Razloček med malto tadanjega zidanja in dandanašnjega je res neizrečeno velik. Če je tedaj malta onega zidovja, ktero se že sto in sto let pokončavnemu zobu časa zoperstavlja, še tako trda, da se ne dá tudi z veliko silo ne razrušiti, in se drži kakor bi bilo vse skup zraščeno v trd kamen, kaj bomo pa dandanašnji malti rekli, ki se v malo letih ruši in razsiplje, kakor da bi bila iz golega peska in vode skup stlačena.

Gledé na to, bi marsikdo lahko menil, da so naši prednamci mogli kakošno posebno skrivnost imeti, ko so malto delali, da je na stoletja tako čvrsta, trda in nerazrušljiva ostala. In res je dovolj tacih zidarjev, ki menijo, da se je njega dní apno namesti vode z mlekom gasilo! Al starodavne listine nam nič od tega ne povedó; Plini in Vetruvi le toliko pravita, da, kdor si hoče dobro malto napraviti, mora za-njo dobrega apna vzeti in ga v pristojni meri dobro zmešati s peskom.

Jez se že več let s to rečjó ukvarjam, da bi jo do konca dognal in izvedil, kako so naši spredniki tako trdno malto napravljali; veliko sem skušal, mnogotere odlomke starega zidovja sem pregledal in se prepričal, da ti ostanki so res kremenci (silikati), to je, kremenokisle soli. To pa spričuje, da so naši predniki delali malto večidel iz neugašenega živega apna. Začel sem tudi jez tako delati malto, in prav dobro so si mi sponesle skušnje. Po teh skušnjah priporočam tedaj to-le:

Naredi si dobro ugašenega apna in pomešaj ga z drobnim peskom, ki si ga skrbno presijal. Ko si to storil, primešaj še drobnega neugašenega apna in sicer toliko, da ga je četrti del peska, ki si ga vzela za malto; zdaj vse skup dobro pomešaj. Med mešanjem se ti bo vse zgrelo in prekuhalo — in tako malto brž porabi. Se vé, da ne smeš neugašenega apna poprej pridjati malti, kakor še le takrat, kadar zidar začne zidati. Med tem, ko se malta v maltnici razgreva, začne ta zmes kremenasta prihajati, se hitro strdi in je tako trda, da se ne razpoka. V vodi se ne zmehčá in je tedaj za vsako rabo pripravna. Tako napravljena malta se s šibrami in kamnjem tako sprime, da je težko to ali uno od malte odpraviti. Ta malta se je pri velicijah zidarijah tako popolnoma dobro obnesla, da po pravici mislim, da sem zalezal tisto skrivnost, po kateri so nekđaj malto delali. Veselilo me bode, ako naši gospodarji in zidarji delajo vprihodnje malto tako; naprej vem, da mi bojo hvaležni.

Profesor dr. Artus.